

VOLONTARIJAT U SALEZIJANSKOM POSLANJU

Vodič i smjernice

VRHOVNA UPRAVA DON BOSCOVIH DJELA
URED ZA PASTORAL MLADIH – MISIJSKI URED

Direzione Generale Opere Don Bosco,
Via della Pisana 1111, Cas. post. 18333, 00163 Roma-Bravetta, Italija

Primljeno:
31. 1. 2008.

Pregledni
članak

UDK 253-053.
6:271.789.1

Sažetak

Dokument o volontarijatu u salezijanskom poslanju, koji su zajednički pripremili Ured za pastoral mladih i Ured za misije Vrhovne uprave don Boscovih djela, opisuje ideje vodilje i daje smjernice za ostvarivanje volontarijata u salezijanskom okruženju. U središtu se nalazi osoba volontera, a usto se predlažu mjerila za salezijansko, crkveno i društveno vrednovanje volontarijata. Volontarijat je, ističe se u dokumentu, znak vremena, o čemu svjedoči i mnoštvo različitih iskustava u salezijanskom okruženju. Volontarijat je životna škola i otvoren je svima mladima dobre volje, kao i zainteresiranim odraslima. Njegovo je ostvarivanje dio salezijanskog odgojno-pastoralnog projekta, a uključuje i poseban odgojni proces. U obilježjima i tipologiji opisuju se glavne značajke lokalnog i međunarodnog volontarijata. Važna sastavnica salezijanskog volontarijata je i njegova zajedničarska dimenzija, u kojoj se posebno ističe uloga zajednice koja šalje volontera odnosno zajednice koja volontera prima. Posebno se opisuje proces formacije volontera, a na kraju se daju i odgovarajuće smjernice za animiranje salezijanskog volontarijata.

Ključne riječi: volonter, volontarijat, salezijanski volontarijat, odgojno-pastoralni projekt, pastoral mladih, formacija volontera

PROSLOV

Dokument o salezijanskom volontarijatu koji ovdje predstavljamo potiče na razmišljanje o identitetu salezijanskog volontarijata u okviru odgojno-pastoralne ponude Družbe te neka mjerila i pravce djelovanja.

Volontarijat je u porastu u mnogim provincijama. Za salezijance je to prigoda da u stvarnom životu podijele svoje poslanje i duhovnost s mladima i laicima. Često je

to plod formativnog hoda što ga nudi salezijanski pastoral mladih i iskustva salezijanskog angažiranja u korist najsiromašnije mladeži i za solidarnije društvo. Često volontarijat za mnoge mlade postaje put za razabiranje i dozrijevanje vlastitoga životnog poziva.

Iskustva volontarijata su mnogostruka. To je njegovo bogatstvo, ali i rizik za njegov identitet i formativnu sposobnost. Zbog toga smo ponovno uzeli u ruke dokument

»Volontarijat i salezijansko poslanje« što su ga 1995. predstavili uredi za pastoral mladih, misije i Salezijansku obitelj. Ponovno smo ga pročitali, imajući na umu bogato iskustvo posljednjih godina, smjernice 24. općeg sabora Družbe i temeljne smjernice salezijanskog pastora mladih.

Ovo novo izdanje Priručnika dugo je pripravljano. Nakon višegodišnje prerade prva je inačica objavljena 31. siječnja 2006. Tijekom 2007. organizirano je sedam susreta diljem svijeta u većini salezijanskih provincija. Na tim su susretima sudjelovali provincijalni delegati za pastoral mladih i za misijsko animiranje te druga braća izravno uključena u animiranje i promicanje volontarijata u provincijama. Glavni cilj tih susreta bio je upoznati Priručnik i tako promicati volontarijat. U svjetlu rasprava na tim susretima i prijedloga za poboljšanje pripremili smo ovaj konačni tekst.

Dokument se obraća svima u Družbi pa se stoga nužno zadržava na razini općih načela i mjerila, ne sučeljavajući se s posebnim problemima određenih krajeva ili situacija. On predstavlja »*uporišni okvir*« za cijelu Družbu, u svjetlu kojega svaka provincija, organizacija ili volontarijatska skupina mora naznačiti konkretna mjerila i pravce djelovanja u vlastitom planu djelovanja.

Ovo nije dokument namijenjen biblioteci, nego proučavanju i razmišljanju svih onih koji su izravno uključeni u volontarijat. Povjeravamo ga provincijalnim zajednicama, a napose *provincijalnim delegatima za pastoral mladih i njihovim ekipama, provincijalnim delegatima za misijsku animaciju te onima koji su na provincijalnoj i lokalnoj razini zaduženi za volontarijat*. Usrdno ih molimo da ga dobro prouče kako bi se salezijanski volontarijat produbljeno preispitao, obnovio i promicao.

Kao prvo, molimo ih da ga predstave salezijanskim zajednicama i u njima po-

taknu novu osjetljivost i pozornost za volontarijat, kao što je to predložio 24. opći sabor tražeći da se razradi *Provincijalni plan volontarijata*, »koji će sadržavati raščlanjeni prijedlog koji valja uključiti u odgojno-pastoralni projekt za pripremu volontera, za njihovo praćenje tijekom služnja te za prihvata i vrednovanje nakon njihovoga povratka« (24 OS, 126).

Ovaj je dokument namijenjen i salezijanskim nevladinim organizacijama koje promiču volontarijat kako bi osigurale njegov identitet i njegove salezijanske značajke te surađivale s provincijama na njegovu unapređivanju.

Po uzoru na don Bosca, koji je sve svoje pothvate povjeravao Pomoćnici, zazovimo Marijinu majčinsku prisutnost neka nam bude voditeljica na ovom putu koji je Družba poduzela. To je put koji nudi nove mogućnosti darivanja brojnoj odrasloj mladeži koja je pozvana da misionari među mladima.

ANTONIO DOMENECH
vrhovni savjetnik za pastoral mladih

FRANCIS ALENCHERRY
vrhovni savjetnik za misije

Rim, 31. siječnja 2008,
svetkovina Sv. Ivana Bosca

UVOD

[1] Uredi za pastoral mladih i za misije nude salezijanskim provincijama *jedinstveno viđenje salezijanskog volontarijata kao odgojnog procesa* koji je skladno uključen u salezijanski pastoral mladih. Ovo razmišljanje je plod višegodišnjeg iskustva volontarijata, tijekom kojega se u dva posebna razdoblja razmišljalo o toj temi. Rezultati tih razmišljanja objavljeni su 1995. i 2001.

Članovi Salezijanske obitelji pozvani su koristiti ovaj tekst kako bi zajednički

promicali volontarijat u salezijanskom poslanju, posebice ondje gdje to svoje osobi to poslanje vrše u suradnji sa salezijancima.

Volonter – volontarijat

[2] Iako se u ovom dokumentu govori pretežno o **volontarijatu**, ipak u *središte našeg razmišljanja* želimo staviti *osobu volontera/volonterke**, jer je naša pozornost usmjerena prvenstveno na njezin ljudski i kršćanski odnosno vjerski rast i na njezino uključivanje u društveni i crkveni život. Više nas zanima dimenzija bitka nego raznolike djelatnosti koje su doista nužne za njezino služenje.

[3] **Svako mladića i djevojku** smatramo mogućim **volonterom**, tj. *osobom koja se razvija* prema viđenju života kao dara, kao poziva, dakle prema usvajanju sklonosti za služenjem. Drugim riječima, riječ je o osobi koja se cijeloga života formira idući prema punoj ljudskoj i kršćanskoj odnosno vjerskoj zrelosti. Zdušno sudjelovanje u vođenju i podržavanju tog puta prirodan je zadatak pastorala mladih. Stoga, i u posebnoj analizi rasta i djelatnog otvaranja volontarijata smatramo nužnim kao uporišnu točku promatrati sveukupni pastoral mladih.

[4] Kako bi se olakšao taj ljudski, kršćanski i vjerski rast volontera, nastaje **volontarijat kao djelotvoran izričaj unutar-njeg stava služenja i solidarnosti**. Stoga sveukupna dinamika volontarijata, tj. organizacija raznih djelatnosti radi njegovoga promicanja, vrednovanja i formacije te poslanje i praćenje volontera, mora biti usmjerena prema cjelovitom razvoju pomoću rasta spomenutog unutarnjeg stava i njegova ostvarivanja u zdušnom zalaganju koje donosi bogate plodove.

[5] Salezijanski volontarijat ne ograničava se samo na mlade koji su praktični kršćani. On je otvoren svim osobama do-

bre volje, bili to kršćani koji ne prakticiraju svoju vjeru, ili pripadnici drugih religija koji u duhu otvorenosti prema osobama i kulturama žele stvarati nov svijet pomoću društvenog djelovanja, sudjelujući u salezijanskom idealu i u salezijanskoj metodi barem u osnovnim pravcima. Prema tome, ono što se govori o volonteru odnosi se i na njih uz odgovarajuće prilagodbe, ne umanjujući zahtjeve salezijanske karizme i metode.

Iako se volontarijat ovdje predstavlja kao sastavni dio pastorala mladih, on je otvoren i mladima koji nisu uključeni u ustroj pastoral mladih, kao i odraslima koji žele sudjelovati u salezijanskom poslanju.

Svrha dokumenta

[6] Ovaj dokument ima sljedeće ciljeve:

1. Ponuditi temeljna mjerila koja su zajednička cijeloj Družbi s obzirom na stvarnost i prakticiranje volontarijata u salezijanskom poslanju, a odnose se na njegov identitet, formaciju i animiranje.
2. Promicati volontarijat u provincijama, u formativnom hodu koji promiče pastoral mladih kako bi kod mladih pobudio želju za služenjem siromašnjima i potrebitijima, nudeći im značajna iskustva društvenog i misijskog djelovanja koja će pomoći da u njima dozrije opredjeljenje za određeni poziv.
3. Uočiti mjerila koja su nužna za salezijansko, crkveno i društveno vrednovanje djelatnosti volontarijata.

[7] Dokument je namijenjen svima onima kojima je zadaća promicati volontarijat u provincijama. Posebno se povjerava onima koji djeluju u pastoralu mladih, ani-

* U daljnjem će se tekstu, radi jednostavnosti, upotrebljavati samo oblik volonter, podrazumijevajući pritom i mušku i žensku osobu. (*nap. prev.*)

matorima misijske dimenzije, provincijalnim ili međuprovincijalnim ekipama i salezijanskim nevladinim organizacijama koje promiču razne oblike volontarijata kako bi ga promatrali kao posebno vrijedno iskustvo koje valja nuditi mladima te nastojali da se njegovo ostvarivanje postojano uključuje u proces ljudskog i kršćanskog odnosno vjerskog dozrijevanja svojstvenog salezijanskoj odgojno-pastoralnoj ponudi.

Prvo poglavlje VOLONTARIJAT: ZNAK VREMENA

1.1. Volontarijat u svijetu

[8] Značenje riječi »volontarijat« u društvu i kulturi mnogo je šire od iskustva koje se ostvaruje u salezijanskom svijetu. U svakom slučaju, to je značajno društveno nastojanje koje se tiče i nas. Stoga ćemo, prije nego točno odredimo o kakvom volontarijatu u salezijanskom viđenju želimo govoriti u ovom dokumentu, proučiti najznačajnije njegove vidove na svjetskoj razini, ističući njegove odgojne vrijednosti.

[9] U gotovo svim zemljama na svijetu među građanima je proširena veća svijest o aktivnom sudjelovanju u društvenom životu. To se sudjelovanje definira kao »volontarijat«.

U tom kontekstu značenje izričaja »volontarijat« je vrlo široko i prilično neodređeno. Njime se ističe slobodna odluka pojedinih građana ili njihovih skupina da se organiziraju radi aktivnog sudjelovanja u društvenom životu.

Neke značajke volontarijata u svijetu

[10] • Nastaje kao slobodna odluka pojedine osobe

Volontarijat je plod slobodnog djelovanja milijuna ljudi koji odlučuju posvetiti dio svoga vremena, tj. svoga života, poboljšanju životnih uvjeta ljudi koji su zatečeni u nepovoljnijim okolnostima.

[11] • Temelji se na određenom vrijednosnom okviru

Volontarijat prema tome predstavlja veliko svjedočenje o vrijednosti solidarnosti i velikodušnosti u individualističkom svijetu.

Nastaje radi promicanja preoblikovanja svijeta. Želi doprinijeti ukidanju uzroka siromaštva i nepravde. Želi pružiti valjan odgovor na potrebe s određenog područja, prvenstveno se posvećujući siromašnima i onima koji su potisnuti na rub društva.

[12] • Promiče novi stav prema životu

Volontarijat je prije svega stav i stil života i djelovanja koji podrazumijeva otvorenost prema drugima, velikodušnost, solidarnost i dobrovoljno služenje. Za kršćane on uključuje i svjedočenje Isusova evanđelja – radosne vijesti.

Volontarijat je istovremeno i organizirana suradnja, tj. oblik društvenog sudjelovanja građana, koji uključuje određeni kontinuitet i podržavanje određenih programa u korist zajednice.

Volontarijat razvija kulturu građanske pripadnosti, šireći svijest o pravima osobâ i odgovornost da ih se zajamči slabijima. Ujedno potiče na osobno uključivanje i promiče društvenu inicijativu »baze«.

[13] • Sve se više predstavlja kao društveni subjekt

Volontarijat je društvena i politička djelatnost različita od funkcija države i tržišta. To je »treće područje« koje nadilazi napepost između »javnoga« i »privatnoga«, razvijajući nov prostor (»privatno društveno«), koji ne funkcionira ni prema logici profita niti prema logici prinude, nego slijedi načelo djelovanja bez naknade i dobrovoljnog sudjelovanja. Na taj način on razvija komplementaran odnos sa svijetom »tržišta« (dobročinstvo, djelotvornost, razmjena...), sa svijetom »države« (najmanje zajamčeno svima, sigurnost, prisila...) i sa svijetom u kojem žive pojedine osobe i

prvotne zajednice (dar, prisnost, osobno uključivanje...).

1.2. Volontarijat u Crkvi

[14] U Crkvi je praksa volontarijata široko prihvaćena, a promiču je brojne organizacije. On je, tvrdi papa Ivan Pavao Drugi, »... vjerodostojan 'znak vremena' i pokazuje živu solidarnost koja uzajamno povezuje ljude. Dajući građanima mogućnost da aktivno sudjeluju u upravljanju službama koje su im namijenjene, te raznim strukturama i ustanovama, volontarijat doprinosi davanju onog 'dodatka duši' po kojemu će postati ljudskija i iskazivati veće poštovanje prema osobi.«¹

[15] Govoreći mladima 1988. god., papa Ivan Pavao Drugi već je jasno naznačio vrijednost volontarijata u Crkvi: »Što se tiče vaše uloge, jednostavno kažem: vi mladi ste neophodni, ne za ono što možete učiniti svojim vlastitim ljudskim snagama, nego za ono što možete uz pomoć vjere u Boga mira koja postaje kultura i zdušno zalaganje za mir. Moći ćete biti ono što ljudi očekuju od vas ako se već danas odlučite djelovati. Kad uočite određenu situaciju, djelujte. Volontarijat, ta divna činjenica našeg vremena, živ je među nama. Nastojte biti jasni po čistoći svoje motivacije, postojani u nadi, ponizni u kršćanskoj djelotvornoj ljubavi po kojoj ćete postati vjerodostojni. Usudujem se ustvrditi da mlad čovjek vaše dobi koji na ovaj ili onaj način ne provede određeno vrijeme služeći drugima ne može za sebe reći da je kršćanin, jer su takve i tako brojne potrebe braće i sestara koji nas okružuju.«²

[16] Po vrijednosti svoga svjedočanstva, po dinamizmu svog poziva i po snazi svoga zalaganja u službi cjelovitog oslobođenja čovjeka, volontarijat u Crkvi je znak kraljevstva Božjega. On pokazuje kako se ljubav ostvaruje na zemlji uz pomoć

vjernika koji se, potaknuti u dubini svoga bića snagom djelotvorne kršćanske ljubavi, životno zalažu za druge.

Uloga volontarijata u Crkvi mogla bi se shvatiti s različitih gledišta.

[17] 1.2.1. Razvoj krsnoga poziva

Kršćanski volontarijat je znak i konkretno ostvarivanje poziva i poslanja laika koji su, po krštenju odgovorni za poslanje Crkve, pozvani doprinositi dolasku Božjega kraljevstva, izgradnji ljudske zajednice, preoblikovanju svijeta u skladu s Božjim naumom³, poput kvasca u svijetu.

Laičnost je kršćanska vrednota koju u potpunosti proglašava *Gaudium et spes*, a potvrđuju je svi kasniji crkveni dokumenti, posebice *Christifideles laici*. »Čovjek je ponajveći put što ga Crkva mora proći u ispunjenju svoga poslanja.«⁴

Ta laičnost osposobljuje krštenika za navještaj evanđelja duboko uključen u ljudske zemaljske stvarnosti.

Služba volontera postiže svoju puninu kad je njihovo djelovanje izrazito motivirano i nadahnuto kršćanskim izborom i svjedočenjem djelotvorne kršćanske ljubavi.

[18] 1.2.2. Evanđeoski poticaj koji se hrani snažnom kršćanskom duhovnošću

Kršćanski volontarijat nadahnjuje se na evanđelju i njime se hrani. Predstavlja se kao alternativni životni projekt koji nastoji živjeti i nuditi vrednote koje proizlaze iz evanđelja, a kojih gotovo ili uopće nema u zajednici u kojoj se živi i radi. Stoga se danas živi s novom osjetljivošću i na nov način, kao odgovor na aktualne povijesne okolnosti i na crkvenu svijest koja je razvijena na Drugom vatikanskom saboru.

¹ IVAN PAVAO II, *Govor volonterima Rimske biskupije* (10. studenoga 2001).

² IVAN PAVAO II, *Govor na susretu s mladima na gradskom stadionu u Torinu* (3. rujna 1988), br. 8b.

³ CFL 15, 32.

⁴ CFL 36.

Proučavanje složenih problema razvoja naroda, traženje rješenja u pitanjima društvenog, političkog i tehničkog značaja, svakodnevno zalaganje u služanju bez nadoknade osobama, naročito najsiromašnijima... sve to treba potpomagati, njegovati i preoblikovati snažnom duhovnošću usredotočenom na molitvu, slušanje Božje riječi, euharistiju i svakodnevno sudjelovanje u životu kršćanske zajednice.

[19] 1.2.3. Izričaj misijskog dinamizma vjere

Volontarijat je djelotvorno i kvalificirano očitovanje misijskog dinamizma Crkve, kao angažiranje u »novoj evangelizaciji« i kao navještaj Krista »ad gentes«. Nije riječ samo o otkrivanju stvarnih materijalnih potreba osoba koje su u najnepovoljnijem položaju, nego o nastojanju da im se pomogne te osobno dožive Božju djelotvornu ljubav. Pomoću volontarijata kršćanin postaje svjedok božanske djelotvorne ljubavi: ona je predmet njegovoga navještaja i ostaje očevitna u svakom trenutku, u mjeri u kojoj se kršćanin osobno osjeća u nju uronjen i živi je.⁵

Volonter svojim služanjem svjedoči da »Bog ljubi čovjeka! To je najjednostavnija i duboka novost što je Crkva duguje čovjeku. Riječi i život svakog kršćanina mogu i moraju biti odjek tog navještaja. [...] Ta nova evangelizacija, okrenuta ne samo pojedincu nego čitavim dijelovima pučanstva u različitim njihovim okruženjima i kulturama, ide za oblikovanjem zrelih kršćanskih zajednica. [...] Vjernici laici imaju svoju ulogu u stvaranju takvih zajednica [...], kao i u zanosu i misionarskom djelovanju prema onima koji još ne vjeruju.«⁶

1.3. Volontarijat u salezijanskom okruženju

[20] Činjenica je da se volontarijat posljednjih desetljeća široko razvio i u sale-

zijanskom okruženju, tako da neka salezijanska djela započeta posljednjih 25 godina ne bi bila ono što jesu bez dragocjenog služenja volontera.

[21] 1.3.1. Smjernice općih sabora

Posljednji opći sabori Salezijanske družbe posebnu su pozornost posvetili volontarijatu, uključujući ga u vlastito poslanje i smatrajući ga prikladnim sredstvom za cjelovitu formaciju mladih.

- 21. opći sabor, ne spominjući posebice volontarijat, govori o izravnom sudjelovanju laika u misijama.⁷
- 22. opći sabor zahtijeva ožvljavanje »salezijanskog volontarijata i volontarijata mladih, uz usklađivanje s drugim potхватima pastora mladih«⁸.
- 23. opći sabor raspravlja o volontarijatu kad je riječ o salezijanskoj duhovnosti mladih, spominjući »građanski i misijski volontarijat u suradnji s drugim tijelima za ljudsko promicanje i evangelizaciju«⁹ i kao konkretan put »aktivnosti i besplatnog rada među najsiromašnijima«¹⁰, u okviru usmjerivanja poziva mladih.
- 24. opći sabor posebnu pozornost posvećuje volontarijatu:
 - Preispituje ga, priznajući razvoj i raznolikost oblika, njegovo značenje za konačni rezultat zvanja i formacije te pozitivan poticaj za salezijanske zajednice koje prihvaćaju volontere.
 - Ukazuje i na neke probleme, posebice primjećujući one koje volonter ima kad se vraća s iskustva volontarijata.¹¹

⁵ CFL 34-35; RM 72, 82.

⁶ CFL 34.

⁷ 21. opći sabor 145, 146, 147d.

⁸ Usp. *Operativne smjernice* 10.

⁹ *Odgajati mlade u vjeri*. Dokumenti 23. općeg sabora Družbe Sv. Franje Saleškog, Katehetski salezijanski centar, Zagreb, 1992, 179.

¹⁰ *Odgajati mlade u vjeri*, 252.

¹¹ 24. opći sabor, 26. i 34.

– Predlaže lokalnim i provincijalnim zajednicama neke korisne smjernice za promicanje procjene i razvoj volontarijata u salezijanskom poslanju te prihvaćanje, formacije i praćenje volontera, posebice nakon njihovoga povratka.¹²

[22] 1.3.2. Procvat iskustava

Fenomen volontarijata čudesno se razvio na svjetskoj razini, posebice među mladima. Posvuda u svijetu salezijanci susreću svjesnu i velikodušnu mladež koja – ne bez djelovanja Božje milosti – osjeća kako je privlači volontarijat. U njemu mladi otkrivaju prostor slobode i inicijative; naziru put koji ih vodi prema služenju za druge; prepoznaju mogućnost »proroštva«, koje postaje hrabro suprotstavljanje individualističkom i konzumerističkom mentalitetu koji ugrožava mnoge društvene slojeve. Angažirajući se u volontarijatu, mladi traže i mogu pronaći put koji daje vjerodostojnost njihovu životu i čini ih sposobnima naviještati – više djelima negoli riječima – *da ne koristi živjeti ako se ne živi zato da bi se služilo*. Treba prihvatiti taj »znak vremena«, protumačivši njegovu mnogostruku vrijednost, posebice s obzirom na odgoj i solidarnost.

[23] Danas u salezijanskom svijetu postoji mnoštvo iskustava koje se smatraju »volontarijatom«. Teško ih je iscrpno nabrojiti. Spomenut ćemo samo neke najuobičajenije:

- Dragovoljno služenje animatora, kateheta i drugih suradnika u oratorijima, omladinskim centrima i u salezijanskim župama. Neki od njih vrše svoje služenje s punim radnim vremenom, dok drugi prihvaćaju redovito služenje ali u isprekidanim vremenskim razmacima.
- Socijalni volontarijat među siromašnima.

- Volontarijat u odgojnim ustanovama.
- Izravni evangelizacijski volontarijat.
- Volontarijat kao specifično iskustvo poziva u salezijanskoj ustanovi.
- Volontarijat kao izbor životnog poziva na neograničeno vrijeme.
- Iskustva u skupinama, obično izvan vlastitog okruženja i na kratko vrijeme – od dva tjedna do tri mjeseca – za ostvarivanje specifičnog projekta. Često se ta iskustva ostvaruju u salezijanskom okruženju u zemljama u razvoju.
- Volontarijat u duljem razdoblju (oko godinu dana) izvan vlastitog okruženja u ustanovama iste provincije.
- Volontarijat u kratkom vremenskom razdoblju (od 3 mjeseca do godinu dana) ili u duljem razdoblju (godinu dana i više) u drugim zemljama u misijskim područjima koja su povjerena Družbi.
- Građanska (socijalna) služba koju potpomaže država, u zamjenu za služenje vojnog roka.

Iz raznolikosti ovog popisa, kojemu bi se mogla nadodati i druga iskustva, shvaća se da u raznim dijelovima salezijanskog svijeta svi ne misle na isto kad se govori o »salezijanskom volontarijatu«.

Stoga smatramo da je potrebno odrediti nekoliko mjerila za organiziranje i promaknuće te bogate i obećavajuće djelatnosti. Kao salezijanci, želimo otkriti njezino bogatstvo i prihvatiti njezin izazov, imajući na umu današnje društveno i crkveno okruženje, unutar obzora povijesti i salezijanskih vrednota.

Prvi dio Identitet salezijanskog volontarijata Nekoliko pojašnjenja

[24] Opis identiteta salezijanskog volontera koji predlažemo u ovom dijelu funk-

¹² *Isto*, 122, 124. i 126.

cionalan je i praktičan. Ukazuje na najvažnije izbore kako bi se osigurala salezijanska odgojno-pastoralna kakvoća iskustva i kako bi se olakšala komunikacija i suradnja među raznim provincijama i salezijanskim volonterskim organizacijama.

Prije svega, želimo pojasniti neke izraze i odrediti im jasno značenje u ovom dokumentu.

[25] 1. Volonter

Kao što smo već spomenuli u uvodu, u središte našeg razmišljanja želimo postaviti osobu volontera, jer je naša pozornost usmjerena prvenstveno na njezin ljudski i vjerski rast te na njezino uključivanje u društveni život i u zajednicu vjere. Dimenzija *bitka* zanima nas više nego raznovrsne djelatnosti koje su ipak nužne za volonterovo služenje.

Salezijanski volonter je punoljetna laička osoba, muškarac ili žena, mlad ili odrastao, neoženjen ili oženjen, koji, nakon odgovarajuće pripreme, svojom stručnošću i drugim darovima i osobnim sposobnostima nesebično služi mladima i pučkim slojevima, posebice najsiromašnijima i onima koji su »u opasnosti«, radi ostvarivanja salezijanskog poslanja, pomoću izravnog i kontinuiranog angažmana.

Otvoren stvarnosti sveukupnoga svijeta i interkulturalnosti, uz duboko poštivanje dostojanstva ljudske osobe, on/a daje kompetentan, kreativan i kontinuiran odgovor na potrebe koje se pojavljuju. Suradujući s građanskim i crkvenim ustanovama, on/ona promiče djelovanje na preobrazbi društva i ukida uzroke nepravde po evanđeoskom uzoru i don Boscovom odgojnom sustavu, nadahnjujući se na salezijanskoj duhovnosti.

[26] 2. Volontarijat

Pod volontarijatom se razumijeva nesebično služenje tijekom određenog vremena, koje se ostvaruje kontinuiranim angaž-

manom (bilo u intenzivnom vremenskom značenju – u produljenom i neprekinutom vremenskom razdoblju, npr. tijekom šest mjeseci, jedne ili više godina, ili u ekstenzivnom značenju – kontinuiranim služenjem u vremenu, pa i tijekom mnogih godina, ali uz svakodnevni ili tjedni angažman od nekoliko sati) u obliku projekta i u skladu s određenim ustrojem, uključivanjem u udruge, nevladine organizacije, provincijalne ustanove itd.

Kratka pojedinačna ili grupna iskustva koja imaju obilježja volontarijata smatraju se pripravom i formacijom za njegovo istinsko služenje.

[27] 3. Salezijanski volontarijat

Služenje nekog volontera smatra se salezijanskim volonterstvom ako ga promiču salezijanske zajednice ili ako se ostvaruje u salezijanskom okruženju (ustanovi/zajednici), odnosno svakako radi ostvarivanja salezijanskoga poslanja.

Salezijanski volontarijat je prema tome organizirana djelatnost koja tijekom određenog vremena promiče dobrovoljno djelovanje koje se nadahnjuje salezijanskom duhovnošću i uključuje u salezijanski odgojno-pastoralni projekt.¹³

Drugo poglavlje VOLONTARIJAT KAO »ŽIVOTNA ŠKOLA«¹⁴

2.1. Tradicija koja je započela u don Boscovo vrijeme

[28] Don Bosco je znao uključiti svoje često vrlo mlade dječake u gotovo herojske zadatke volontarijata. Dovoljno je prisjetiti se mladih »volontera« u vrijeme kolere. Pomoću takvog angažiranog služenja pomagao im je da u njima sazrije opredjeljenje za životni poziv.

¹³ Usp. 24. opći sabor, 122.

¹⁴ BENEDIKT XVI, *Deus Caritas est*, br. 30b.

Izravno uključivanje mladića u vlastiti odgoj i u preoblikovanje okruženja za don Bosca je bio jedan od temeljnih ključeva njegovoga odgojnog sustava, osim što je to bila istinska škola građanstva i svetosti.

Don Bosco je u Valdoccu uspio stvoriti stil života usredotočen na ljubaznu prisutnost odgajatelja među mladima, u okruženju radosti i povjerenja u osobe i mogućnost njihovoga rasta, u njihov protagonizam i njihovu suradnju, s posebnom pozornošću prema najpotrebitijima i onima koji su u opasnosti.

Tako je pokazao i potaknuo veliku osjetljivost prema socijalnoj dimenziji. Znao je sazvati i oduševiti mnoge osobe, mlade i odrasle, laike i posvećene, u službi odgoja i promicanja potrebitih mladih i puka, unutar i izvan salezijanskih ustanova.

Za ostvarivanje svog odgojnog i socijalnog projekta don Bosco je započeo velik pokret osoba,¹⁵ koje su surađivale s njim podržavajući vrednote njegove duhovnosti.

Podržavajući volontarijat danas, salezijanci žele šire ostvariti te don Boscove ideje. Pomoću volontarijata nudi se životni stav duboko nadahnut pozitivnim i evanđeoskim viđenjem osobe i života, sposoban voditi i mlade i odgajatelje do punog razvoja njihovoga ljudskog i kršćanskog odnosno vjerskog poziva.

2.2. Zalaganje koje stvara nov mentalitet

[29] Sukladno salezijanskom poslanju i duhovnosti koja ga krijepi, salezijanski volontarijat se temelji na evanđeoskim vrijednostima. Zalaže se za projekt života usredotočen na služenje potrebitim osobama i ljudskom društvu općenito; promiče ljudska prava svake osobe, sudjelujući u naporima da se ostvare solidarnost, pravda i mir; tako surađuje u cjelovitom razvoju naroda.¹⁶ Za članove Crkve volontarijat je

i poziv na življenje vjere pomoću osobnog svjedočenja i služenja.

Tako on, iako je privremena faza u životu neke osobe, stvara nov mentalitet koji postupno preoblikuje način stvarnog sučeljavanja sa životom u zalaganje za stvaranje novog svijeta pomoću služenja potrebitom čovječanstvu.

»To široko rasprostranjeno djelovanje predstavlja za mlade životnu školu koja ih odgaja za solidarnost i spremnost da daju ne samo materijalnu pomoć već i same sebe. Protukulturi smrti, koja se, primjerice, izražava u drogi, suprotstavlja se tako nesebična ljubav koja se, upravo u spremnosti da se 'izgubi život' za drugoga (usp. *Lk* 17,33 i dr.), pokazuje kao kultura života.«¹⁷

2.3. Temeljna obilježja novog mentaliteta

[30] Možemo spomenuti dva obilježja toga novog mentaliteta, koja smatramo temeljnima. Ona bi trebala biti rezultat dobro obavljenog salezijanskog volontarijata. Ta se obilježja potvrđuju za svakog volontera bez obzira na njegovu vjeru ili religiju.

[31] 2.3.1. Viđenje života

kao poziva dara i kao služenja

Volonter prihvaća viđenje života kao poziva, shvaćenog kao slobodno primljeni dar koji valja živjeti u službi punine života za sve.

Ta kultura poziva postaje življena stvarnost kad volonter usvoji važne stavove i vrednote: obranu i promicanje svetog obilježja ljudskoga života; povjerenje u sebe i u bližnjega; unutarnji život koji omogućuje da se u sebi i u drugima otkrije Božja prisutnost i djelovanje; spremnost za prihvaćanje odgovornosti i za uključivanje za dobro drugih u stavu služenja i dragovoljnog

¹⁵ *Konstitucije* SDB 5.

¹⁶ Usp. GS 43, 72, 75, 88; CFL 36-43; SRS 32, 38-40.

¹⁷ BENEDIKT XVI, *Deus caritas est*, 30b.

darivanja; velika odvažnost da se zamišlja i želi dobro drugima.

To viđenje treba razvijati za vrijeme formacije volontera. Ono treba nadahnjivati njihove projekte i službu tako da se iskustvo volontarijata ne svodi na izdvojeno vremensko razdoblje, nego na način na koji se osoba sučeljava sa svojim životom u društvu i u Crkvi.

[32] 2.3.2. Stav dragovoljnog i solidarnog služenja

Volontarijat postaje istinska škola života, posebice za mlade. Doprinosi njihovu odgoju za kulturu solidarnosti s drugima, posebice s najpotrebitijima, u duhu prihvaćanja, otvorenosti, dragovoljnog darivanja samoga sebe.

Volontarijat je osobit čimbenik humanizacije: zahvaljujući najrazličitijim oblicima solidarnosti i služenja koje promiče i ostvaruje, čini društvo osjetljivijim za dostojanstvo ljudske osobe i za njezina raznovrsna iščekivanja.

Pomoću poduzetih djela, volonter shvaća da jedino onaj koji ljubi i koji se dariva drugima, potpuno ostvaruje samoga sebe kao ljudsko biće.

2.4. Nadahnut vrednotama salezijanske duhovnosti

[33] U don Boscovu oratoriju mladi i odrasli suradnici iskustveno su doživjeli rad s njime za odgoj i spasenje mladih. To »karizmatičko« i zajedničarsko »življenje«, koje je srž salezijanske duhovnosti, osvjetljava projekt salezijanskog volontarijata. Evo nekoliko njegovih obilježja:

- prvenstvena ljubav prema mladima, posebice najsiromašnijima, kao znak posebne Božje ljubavi prema njima
- pedagogija dobrote, izričaj stvarne kršćanske djelotvorne ljubavi po mjeri mladih, što u njima potiče odgovor pun ljubavi

- obiteljski duh: vedar duh ljudskih odnosa uz prihvaćanje, što potiče pozitivno viđenje samoga sebe, izgrađuje poticajno formativno okruženje, hrabri napredovanje skupine i aktivno sudjelovanje u vlastitom nastojanju za rastom
- svakodnevno djelovanje kao prostor odgovora vlastitom ljudskom i kršćanskom pozivu i mjesto u kojemu surađujemo za razvoj Kristova otkupiteljskog poslanja i za preoblikovanje svijeta
- životni optimizam i radost: vjera u pobjedu dobra, otvorenost prema ljudskim vrednotama u svih osoba, pa i onih najsiromašnijih i najbjeđnijih, pedagogija radosti i slavljenja.

2.5. Otvoren svim osobama dobre volje

[34] Veliki izazovi današnjice: globalizacija, razvoj naroda, mir, očuvanje okoliša, nova evangelizacija, aktivno sudjelovanje laika... zahtijevaju od nas da uzastojimo nadvladati napasti zatvaranja u vlastito okruženje ili projekt pri čemu druge smatramo protivnicima od kojih se moramo braniti.

Spasenje mladih zahtijeva ujedinjavanje snaga, traženje onoga što nas združuje, stvaranje mreže suradnje i obostranog potpomaganja, napuštanje besplodnog traženja prvoga mjesta što nas toliko često razdvaja. To valja započeti u malim zajednicama i ustanovama, u vlastitom okruženju te, unutar provincije, među raznim područjima i službama pastorala mladih. Značajan oblik te suodgovornosti u salezijanskom poslanju jest volontarijat,¹⁸ koji je osobit put dozrijevanja salezijanskog poziva kod laika.

[35] U tom duhu, salezijanski volontarijat ne ograničava se samo na krštene kršćane ili praktikante. On je otvoren i za mlade i odrasle koji su daleko od Crkve,

¹⁸ 24. opći sabor, 122.

za pripadnike drugih religija ili za mlade u religioznom traženju. Sve osobe dobre volje koje žele raditi zajedno sa salezijancima, surađujući u don Boscovu viđenju i odgojnom projektu, mogu sudjelovati u projektu salezijanskog volontarijata.

Iskustvo volontarijata moglo bi za brojnu mladež nezainteresiranu za vjeru predstavljati prigodu za otkrivanje vlastite vjere i za otvaranje za prihvat odrasle i angažirane, crkvene i misijske vjere, istinskog puta evangelizacije.

[36] Radi snalaženja u tom osjetljivom procesu suradnje i zajedništva i radi zajamčenosti istinskoga salezijanskog volontarijata, važno je osigurati neka mjerila i uvjete. *Osoba koja želi uči u salezijanski volontarijat*, treba ispunjavati određena mjerila, a to su:

- dostatna ljudska zrelost i osobna postojanost koji su nužni kako bi za mlade postali odgojno uporište
- naklonost i poštivanje don Bosca i salezijanaca
- odgojni stav i osjetljivost za položaj mladih, posebice najsiromašnijih
- prihvaćanje salezijanskog odgojnog projekta i odgojne metode don Boscovih salezijanaca
- otvaranje prema traženju Boga i poštivanje evanđeoskog prijedloga kao i vrednota drugih religija i kultura.¹⁹

2.6. Salezijanski volontarijat i poslanje *ad gentes*

[37] Misijsko zalaganje *ad gentes* je sastavni dio salezijanske karizme. Volontarijat uz salezijance nudi zainteresiranim osobama mogućnost zalaganja za dolazak kraljevstva Božjega u raznim okruženjima. Volontarijat:

- vodi volontera prema sazrijevanju svijesti o tome da Gospodin »šalje« sve krštene propovijedati radosnu vijest

- potiče ga da se otvori svjetskoj i interkulturalnoj dimenziji i da se uključi u kulturu koja je različita od njegove vlastite
- uvodi ga u međureligijski i ekumenski dijalog koji vrednuje izvornost različitih religioznih iskustava
- predlaže mu formaciju kritičke savjesti
- nudi mu prostor za izravno zalaganje u evangelizaciji, pomoću nesebičnog i specijaliziranog služenja u skladu s vlastitom strukom
- nudi mu modele koji će mu pomoći da laičku dimenziju živi solidarno s najprečim ljudskim potrebama, da se bori protiv nepravde, novih podjela i novoga siromaštva.

Angažirani djelatnici volontarijata *ad gentes* nisu samo mladi nego i odrasli pojedinci, bračni parovi i obitelji.

2.7. Mogućnost za Salezijansku obitelj

[38] U širokom pokretu osoba koji je don Bosco htio pokrenuti radi spasenja mladeži Salezijanska obitelj zauzima posebno mjesto. Volontarijat joj omogućuje da odraslima i mladima ponudi konkretne načine uključivanja u salezijansko poslanje, radi pronalaženja prostora za kreativno zalaganje u službi najsiromašnijih i konkretnih mogućnosti aktivnog sudjelovanja u preoblikovanju današnjega društva u don Boscovu stilu.

Članovi Salezijanske obitelji pozvani su pomoći volonterima da se uključe u konkretno okruženje surađujući na ostvarivanju salezijanskoga poslanja i promičući širok salezijanski pokret. S druge strane, volontarijat nudi prostore formacije i svjedočenja koji mogu voditi prema sazrijevanju poziva u jednoj od skupina Salezijanske obitelji.

¹⁹ Usp. 24. opći sabor, 164. i 185.

Treće poglavlje VOLONTARIJAT U OKVIRU SALEZIJANSKOG PASTORALA MLADIH

3.1. Formacijski proces pastoral mladih vrednuje i promiče duh volontarijata

[39] Salezijanski pastoral mladih je dje-latni izričaj don Boscove karizme i poslanja, tj. današnje ostvarenje njegovoga odgojnog i evangelizacijskog poslanja u stilu preventivnog sustava i uz animiranje dinamizma salezijanske duhovnosti. Cilj mu je cjelovito promicanje osobe kao ljudsko-ga bića i kao Božjega djeteta (građanin i kršćanin).²⁰

[40] Taj hod cjelovitog rasta osobe što ga promiče pastoral mladih pomoću raznih specifičnih organiziranih puteva formacije, razvija i pomaže mladima da u njima sazriju vrednote i stavovi volontarijata.²¹

Konkretno govoreći, taj proces osnažuje:

- aktivno i odgovorno uključivanje u društveno-kulturalnu, ekonomsku i političku stvarnost radi njezina preoblikovanja
- stav služenja i solidarnosti u društvu i u Crkvi
- razvoj religiozne dimenzije, koja osobu otvara za transcendenciju i za »otkriće Boga«
- značajno iskustvo kršćanskoga života koje usmjerava prema susretu s Isusom Kristom i prema mogućem izboru životnog poziva u skladu s evanđeljem.

[41] Jasno je da pastoral mladih ne postoji samo radi volontarijata jer se cjelovito promicanje osobe ne iscrpljuje u pastoralu mladih. Unatoč tomu, volontarijat je djelotvoran znak uspješnog pastoral mladih. Nakon formativnog puta što ga je pružio pastoral mladih, zalaganje mlade osobe u volontarijatu pokazuje personalizaciju ne-tom spomenutih vrednota.

Činjenica je i da se stotine mladih i mnogih odrasli koji nisu slijedili organizira-

ni put pastoral mladih nude radi volonterskog angažiranja u salezijanskom okruženju kad na razne načine, posebice putem interneta, upoznaju salezijansku stvarnost. Za takve, bili oni mladi ili odrasli, nužno je organizirati razdoblje prikladne formacije koja će im omogućiti da krenu tim putem cjelovitog rasta u salezijanskom stilu kako bi usvojili vrednote koje su nužne za salezijanski volontarijat. Prihvatiti i formirati te osobe, posebice mlade, nov je i važan izazov za današnji salezijanski pastoral mladih.

3.2. Ponuda volontarijata obogaćuje salezijanski odgojno-pastoralni projekt

[42] Ponuda volontarijata pomaže mladoj osobi da još više razmisli o svom formativnom putu u pastoralu mladih te da, istovremeno, svojim vrednotama obogati predloženi odgoj i pastoral. Konkretno, taj prijedlog vrednuje:

- odgojno djelovanje i promicanje najsiromašnijih i najpotrebitijih
- laički protagonizam i blisku suradnju između don Boscovih salezijanaca i laika u salezijanskom poslanju
- djelotvorno i značajno prisustvo na određenom području, pomoću dijaloga i suradnje s drugim odgojnim i promotivnim ustanovama i pothvatima
- obnovu misijskog dinamizma, uključujući ga u pučku kulturu kako bi postao poticaj osobne i zajedničarske humanizacije i oslobođenja
- novi stil prisustva među mladima i odraslijima, otvoren za solidarnost koja pomaže sazrijevanju životnih opredjeljenja pomoću nesebičnog služenja drugima.

²⁰ DIKASTERIJ ZA PASTORAL MLADIH, *Pastoral mladih*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb, 2003, str. 17-30.

²¹ Usp. detaljnije u tekstu: 2.3 [30-32] i 4.3. [55-59].

3.3. Pokret salezijanske mladeži: plodno tlo za promicanje volontarijata

[43] Pokret salezijanske mladeži, pomoću sveobuhvatnog i postupnog procesa koji se promiče u raznim dobnim skupinama, nudi djelotvornu pripremu za salezijanski volontarijat. Pripadnost pokretu, formativni proces koji se u njemu odvija i iskustvo *liderstva* i animiranja koje se u njima ostvaruje, promiču vrednote kulture volontarijata. Tako Pokret salezijanske mladeži nudi mogućnost dozrijevanja angažiranijih opredjeljenja na tom području, koja se ostvaruju u slobodno prihvaćenom volontarijatu.

3.4. Etape odgojnog procesa volontarijata

[44] Kao što je već spomenuto, salezijanski volontarijat je jedinstvena pojava, tj. proces koji je ustrojstveno uključen u pastoral mladih, koji mlade vodi prema darivanju samih sebe za dobro drugih i za eventualni stalni izbor zvanja.

Etape toga puta mogu se shematski ovako prikazati:

<p style="text-align: center;">1 ODGOJ ZA VREDNOTE VOLONTARIJATA</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Razvoj kulture volontarijata i formacija za njegove vrednote (nesebično služenje, otvorenost prema drugome, solidarnost...) tijekom sveukupnog odgojno-pastoralnog procesa s djecom i adolescentima
<p style="text-align: center;">2 ANIMACIJA I USTRAJAN ANGAŽMAN SLUŽENJA</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Formacija za volontarijat pomoću raznih iskustava velikodušnog i nesebičnog služenja kao što je sudjelovanje u raznim udrugama i kratkim iskustvima volontarijata
<p style="text-align: center;">3 ISKUSTVO VOLONTARIJATA</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Opredjeljenje za organizirani ili formalni volontarijat koji mladi ili odrasli ostvaruju tijekom određenog vremenskog razdoblja
<p style="text-align: center;">4 SAZRELI VOLONTARIJAT</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sazrijevanje svjesnog i trajnijeg opredjeljenja za zvanje koje mladi doživljavaju tijekom tog procesa i pomoću tih iskustava volontarijata

Četvrto poglavlje SALEZIJANSKI VOLONTARIJAT: OBILJEŽJA I TIPOLOGIJA

[45] Salezijanski volontarijat je organizirana i pozitivno promicana djelatnost koja ima vlastita obilježja i tipologije. U popisu iskustava koja se smatraju volontarijatom u raznim geografskim područjima u kojima djeluje Družba ne mogu se sva priznati kao istinska iskustva volontarijata. Stoga želimo istaknuti obilježja i tipologije koje bismo željeli više promicati, iako ne nijećemo vrijednost drugim iskustvima koja su dobra priprema za istinski salezijanski volontarijat.

4.1. Obilježja

[46] • Evanđeosko

Salezijanski volontarijat nudi *vrednote Kristova evanđelja* pomoću svjedočenja nezainteresiranog i solidarnog služenja u salezijanskom duhu.

Promiče i surađuje u »misijskom« zlaganju u naviještanju evanđelja ondje gdje je ono nedostatno poznato.

To bi se moglo smatrati očitim kad je riječ o volonterima koji su kršteni i koji praktično žive kršćanstvo, ali se manje može primijeniti na druge. Ipak, ono se ostvaruje i kod drugih budući da se salezijanski volonter, koja god bila njegova vjera, sudjelujući u salezijanskom poslanju, zalaže za ostvarivanje određenih evanđeoskih vrednota, posebice nesebičnosti, solidarnosti, pravde, mira itd. To obilježje nudi im stvarnu mogućnost produbljanja religioznoga.

[47] • **Odgajno**

Salezijanski volontarijat skrbi ponajprije za osobno i društveno sazrijevanje volontera koji prihvaća izazov da se »odgaja odgajajući«.

Volonter se angažira u programima ljudskog razvoja pojedine osobe, prvenstvenu pozornost posvećujući onima koji su posljednji, a svoje posredovanje obilježava salezijanskim odgojnim stilom. Otvoren je i promiče međukulturalni i međureligijski dijalog.

[48] • **Društveno-političko**

Salezijanski volonter aktivno se i odgovorno uključuje u društveno-kulturalnu, ekonomsku i političku stvarnost te aktivno sudjeluje u njezinom preoblikovanju surađujući s drugim građanskim i crkvenim institucijama.

[49] • **Laičko**

U središtu salezijanskog volontarijata nalazi se osoba volontera koji živi svoj ljudski i religiozni poziv u svjetovnoj stvarnosti obitelji, posla, kulture, politike, ekonomije itd. Nastoji preoblikovati te stvarnosti u skladu s evanđeoskim vrednotama, uprisutnjujući u njima prijedloge salezijanske duhovnosti i nudeći specifično evanđeosko služenje u svijetu.

[50] • **Mladenačko**

Salezijanski volonter je redovito »odrasliji mladi« koji živi svoje služenje u mladenačkom duhu i u dubokom skladu s mladima kojima je poslan služiti.

Ima i mnogo odraslih koji nude valjan doprinos salezijanskom poslanju i projektu ljudskog, društvenog i kršćanskog promicanja mladih i pučkih slojeva.

[51] • **Zajedničarsko**

Zajedničarsko obilježje salezijanskog volontarijata uočava se u činjenici što volontera na njegovo služenje šalje zajednica nakon prikladne pripreme i što ga prihvaća druga zajednica. Iskustva skupine, življena u obiteljskom duhu nadahnutom don Boscovim, pomažu da se razviju vrednote dijaloga i sebedarja. Iako se ne isključuje mogućći rad u nesalezijanskim projektima, salezijanski volonter se redovito uključuje u salezijansku odgojno-pastoralnu zajednicu s kojom surađuje, sudjelujući u njezinom odgojno-pastoralnom projektu.

4.2. **Poslanje**

[52] Područja poslanja kojima salezijanski volonter osobno doprinosi različita su s obzirom na stručnost, osobnu vjeru i kompetencije volontera i okruženja u kojemu je pozvan djelovati. Spominjemo tri najvažnija:

4.2.1. **Područje evangelizacije**

Ono, među ostalim, obuhvaća:

- navještaj, katehezu i odgoj u vjeri
- vjeronauk u školi
- duhovno animiranje (molitva, liturgija, duhovne vježbe, duhovno praćenje)
- formiranje kateheta, animatora i pastoralnih djelatnika
- animiranje na području zvanja
- animiranje skupina i udruga.

[53] 4.2.2. **Odgojno-kulturalno područje**

Ono, među ostalim, obuhvaća:

- neformalne odgojne pothvate (opismenjavanje, pomoć slabijim učenicima, upućivanje u posao...)
- formalna (školska i stručna) odgojna iskustva

- promicanje udruga u njihovim raznim oblicima
- animiranje kulture (npr. sport, glazba, umjetnost, kazalište) i slobodnog vremena.

[54] 4.2.3. Društveno područje

Ono, među ostalim, obuhvaća:

- promicanje i obranu ljudskih prava
- društvenu animaciju na nekom području (udruženja, udruge, organizirane skupine...)
- predusretanje pojava raspada društva
- pomoć onima koji su na rubu društva (npr. djeca s ulice, ovisnici o drogama, useljenici...)
- zdravstvena djelatnost
- zadovoljavanje prvotnih potreba (hrana, voda, stanovanje...).

4.3. Vrednote i stavovi

salezijanskog volontera

[55] Salezijanski volonter promiče neke temeljne vrednote i stavove koji predstavljaju njegov stil djelovanja.²²

- **Nesebično služenje:** stav darivanja vlastitog života i stručnosti za izgradnju boljega svijeta. Pojedina osoba potpuno se dariva ne gledajući na osobnu zaradu i korist radi ostvarivanja projekta ljudskog razvoja. Nesebičnost se sastoji u usredotočenosti pozornosti na potrebe drugih umjesto na osobno napredovanje.²³

[56] • **Zajedničarski duh:** volonter svoje darove i vrline velikodušno stavlja u službu projekta i zajednice u kojima djeluje. Izbjegava pojedinačan ili izdvojen rad. Spreman je na dijalog i sučeljavanje, na programiranje i provjeru te na rad u »ekipi«.

[57] • **»Oratorijanski« stil:** volonter svojim djelovanjem pokazuje »oratorijansko srce« koje zna biti s djecom i zna postići da ga ljube, nastoji načiniti prvi korak kako bi sudjelovao u njihovom životu, stva-

ra obiteljsko ozračje koje u svakodnevici povezuje pitanja mladih, životna iskustva i hod vjere. Prati mlade na formativnom putu koji je zamišljen po njihovoj mjeri i poštuje njihovu senzibilnost.

[58] • **Interkulturalnost i solidarnost:** s jasnim i prvenstvenim opredjeljenjem za one koji su posljednji, posebice za siromašne i one koji su na rubu, volonter nastoji otkriti, poštivati, cijeniti i pomoći da se cijene vrednote kulture u kojoj djeluje te nastoji naučiti lokalni jezik. Usklađuje odvažnost proroštva sa strpljivošću iščekivanja. Izbjegava krajnosti i kontrolira sklonost ka vladanju koja može biti prikriivena prividnim služenjem.

[59] • **Kritičko i odgovorno uključivanje u društvenu stvarnost** u kojoj djeluje i u pastoral lokalne Crkve: volonter usvaja cjelokupno i kritičko viđenje društvene stvarnosti, doprinosi uklanjanju uzroka nepravde, surađuje u izgradnji Božjega kraljevstva i promiče evanđeoske vrednote ljubavi, služenja, praštanja, bratske suodgovornosti, povjerenja u Očevu dobrotu. Zalaže se i u sveukupnom pastoralu lokalne Crkve, surađujući s drugim crkvenim ustanovama.

4.4. Tipologija salezijanskog volontera

Nekoliko je načina ostvarivanja salezijanskog volontarijata, promatrano s raznih točaka gledišta.²⁴

[60] 4.4.1. U skladu s trajanjem i kakvoćom djelatnosti

To je zalaganje koje uvijek valja zamišljati kao nešto trajno, sustavno i kontinuirano, a ne samo kao nešto što se sastoji od točno određenih iskustava. Može se ostvariti:

²² Usp. detaljnije u tekstu: 2.3. [30-32].

²³ Valja se prisjetiti da volonter u svom služenju treba novac za svoj posao i za svoje osobne potrebe. Primati nadoknadu u tu svrhu nije suprotno obilježju besplatnosti nesebičnog služenja.

²⁴ Usp. 24. opći sabor, 26.

- u vrijeme izvan stručnog rada ili učenja (služenje koje se redovito ostvaruje u ograničenom vremenu tijekom kontinuiranog vremenskog razdoblja)
- uz puno zalaganje tijekom duljega vremenskog razdoblja, npr. u volontarijatu u inozemstvu.

[61] 4.4.1. Prema mjestu ostvarivanja djelatnosti

Može se misliti na:

- *lokalni volontarijat*: u okruženju u kojemu volonter živi
- *nacionalni ili provincijalni volontarijat*: izvan vlastitog okruženja, bilo unutar vlastite nacije ili države, bilo unutar vlastite provincije (imajući na umu činjenicu da neke provincije obuhvaćaju različita kulturalna i jezična područja bilo u vlastitoj državi bilo u više država).
- *međunarodni volontarijat*: vrši se u zemlji koja je različita od vlastite, u drugoj provinciji, posebice u zemljama u razvoju.

[62] 4.4.3. Po obliku uključivanja u salezijansko poslanje:

Možemo misliti na volontarijat:

- koji izravno surađuje u odgojno-pastoralnom projektu konkretne salezijanske ustanove
- koji surađuje u evangelizaciji u misijskim zemljama (misijski volontarijat)
- koji podržava salezijansku djelatnost pomoću osobnog služenja u organizaciji volontarijata.

[63] 4.4.4. Prema obliku organizacije:

Može se govoriti o volontarijatu koji koordinira:

- lokalna ili provincijalna salezijanska organizacija
- organizacija volontarijata koja je priznata na građanskoj razini (nevladina organizacija ili slično), uključena u salezijanski projekt pojedine provincije.

[64] 4.4.5. Dva glavna oblika

Mogli bismo reći da se, s obzirom na organiziranje, razni oblici salezijanskog volontarijata mogu sažeti u dva glavna oblika ostvarenja:

• Lokalni volontarijat

Ova tipologija volontarijata nudi više mogućnosti ostvarivanja jer ima mnogo odraslih i mladih koji u vrlo različitim društvenim okruženjima i zemljama volontarijatu velikodušno posvećuju svoje vrijeme i svoju kompetenciju u potpunosti ili djelomično.

Taj lokalni volontarijat odvija se i na području odgojnog i društvenog djelovanja i na evangelizacijskom i misijskom području.

Osim toga, postoje države u kojima zakoni predviđaju za mlade mogućnost tzv. »civilne službe« tijekom 10 do 12 mjeseci u društvenoj javno korisnoj djelatnosti u posebno za to odabranim ustanovama. Odgovarajuće pripravljena i praćena, civilna služba u salezijanskim okruženjima postaje formativna mogućnost s obilježjima salezijanskog volontarijata.

[65] • Međunarodni volontarijat

To je zahtjevniji oblik volontarijata koji iziskuje snažnu motivaciju, jasno određene ciljeve, vjerodostojan i zreo projekt života volontera, nužnu stručnost, točno određene uloge i zadaće koje će vršiti tijekom služenja te zaključke u vezi s djelovanjem i udruživanjem nakon povratka.

Za međunarodni volontarijat daje se prednost razdoblju u trajanju od jedne do tri godine.

Konkretan oblik međunarodnog volontarijata je *misijski volontarijat* pomoću kojega se volonter uključuje u misije »ad gentes« Salezijanske družbe.

4.5. Sudjelovanje odraslih u salezijanskom volontarijatu

[66] Sve više odraslih želi sudjelovati u inicijativama i pothvatima salezijanskog

volontarijata. Neki od njih pripadaju Salezijanskoj obitelji ili surađuju s našim ustanovama. Drugi su upoznali salezijance po njihovim programima odgoja, promicanja čovjeka i evangelizacije.

Svjedočenjem svoga kršćanskog života i karitativnog rada, oni se angažiraju u evangelizaciji, u ljudskom razvoju, u odgojnim zadaćama tijekom određenog vremena. Mnogi od njih svojom stručnošću i iskustvom obogaćuju odgojnu i promicateljsku kakvoću salezijanskog projekta; svojim životnim iskustvom laika doprinose društvenom i političkom značenju projekta; svojim oduševljenjem i misijskim žarom često su dragocjena potpora u misijskom djelovanju salezijanske zajednice.

Većina tih odraslih, do trenutka kad se žele uključiti u volontarijat, nije sudjelovala ni u jednom za to namijenjenom pripravnim procesu pastoralne mladosti. Za njih će provincija ili organizacija koja ih prihvaća morati načiniti plan formacije koji odgovara njihovoj situaciji i koji će im omogućiti da potanko upoznaju narav salezijanskog volontarijata, usvoje njegove temeljne stavove i pripreme se za rad u bliskoj suradnji sa salezijanskom zajednicom, aktivno surađujući u projektu koji im je povjeren.

Za svakog odraslog volontera to angažiranje, kakve god bile njegove životne okolnosti, može postati prigoda za sazrijevanje u ljudskom i kršćanskom pozivu kao i prigoda za rast u salezijanskom duhu.

Drugi dio

Ostvarivanje salezijanskog volontarijata

[67] Tri poglavlja od kojih je sastavljen ovaj drugi dio nude nekoliko općih smjernica koje treba na odgovarajući način primijeniti na razne tipologije volontarijata, prema njima svojstvenim obilježjima i zahtjevima.

Dužnost je pojedinih provincija i salezijanskih volonterskih organizacija da razrade konkretan projekt volontarijata, jasno određujući način primjene tih načela i mjera u njima svojstvenoj stvarnosti.

Peto poglavlje

ZAJEDNIČARSKA DIMENZIJA SALEZIJANSKOG VOLONTARIJATA

5.1. Zajedničarsko iskustvo volontera

[69] Zajedničarsko iskustvo volontera izražava se i živi na raznim razinama:

- **Sa zajednicom koja šalje**

Salezijanska zajednica prihvaća i uključuje u svoj život i djelovanje osobe koje se žele ponuditi za volontarijat kako bi ih pripravila za njihovo uključivanje u buduće okruženje volontarijata. U njoj kandidati iskustveno doživljavaju i od nje primaju vrednote salezijanske pedagogije i duhovnosti.

- **Sa salezijanskom zajednicom koja prihvaća**

Volonteri usvajaju ljudsko i evanđeosko bogatstvo koje otkrivaju u salezijanskoj zajednici koja ih prihvaća, kao što su poziv za odgoj, revnovanje za spas mladosti, brat-ski osjećaj i obiteljski stil te život obilježen zavjetovanjem evanđeoskih savjeta.

Njihova prisutnost obogaćuje salezijansku zajednicu mladenačkim obilježjem, čineći je osjetljivijom za svijet mladosti i motivirajući je u njezinom apostolskom oduševljenju. Volonteri tako postaju poticaj za salezijansku zajednicu i za obnovljenu vjernost karizmi.

- **S odgojno-pastoralnom zajednicom**

Volonteri se uključuju u odgojno-pastoralnu zajednicu surađujući u njezinom odgojno-pastoralnom projektu. U njoj promiču osobne odnose, suradnju i sudjelovanje; mladima i odgajateljima predstavljaju

ju alternativni život koji se temelji na sebedarju, na prihvaćanju i vrednovanju drugoga te na služenju, suradnji i solidarnosti.

[72] • **Među samim volonterima**

Odnosi među volonterima (među onima koji su uključeni u pojedinu zajednicu i među svima onima koji su uključeni u razne zajednice iste nacije ili provincije) nadahnjuju se don Boscovim obiteljskim modelom. Svatko unosi vlastito ljudsko i duhovno bogatstvo, kako bi stvorio okruženje u kojemu se osjeća prihvaćenim i potpomaganim u vlastitom osobnom rastu. Svakodnevno dijeleći radosti i patnje, slobodno vrijeme i rad, volonteri sazrijevaju u osjećaju za bratstvo i prijateljstvo. Međusobno se prihvaćaju, poštivaju i žele jedni drugima dobro. Zajednički raspravljaju, komuniciraju i mole, dijele trenutke opuštanja, odmora i osobne sabranosti.

Volonter često komunicira s onim tko ga je poslao, bila to salezijanska zajednica ili pak volonterska organizacija kojoj pripada.

5.2. Modeli uključivanja u zajednicu koja prihvaća

[73] Volonter mora postati svjestan da zajednički duh valja strpljivo usvajati, dan za danom. Stoga prihvaća zaduženja koja iz toga proizlaze, učeći upravljati međuljudske odnose.

U tom nastojanju nužni su trenuci razmišljanja i komunikacije, molitve i zajedničkog slavlja, praćenja i pozornosti prema pojedinim osobama. To se može ostvariti u raznim oblicima:

- volonteri žive zasebno, ali s drugim volonterima i sa salezijanskom zajednicom osim odgojnog i apostolskog rada dijele redovite obiteljske trenutke te trenutke razmišljanja i molitve
- volonteri žive zajedno u prostoru za stanovanje odvojenom od salezijanske zajednice, s redovitim prijateljskim odno-

sima, razmatranjem i molitvom sa salezijanskom zajednicom s kojom suraduju – volonteri kao laici žive u salezijanskoj zajednici sudjelujući u njezinom svakodnevnom životu, osim posebnih trenutaka koji su svojstveni redovničkoj zajednici.

[74] Konkretna način ovisi o brojnim pojedinostima kao što su: trajanje razdoblja volontarijata, afektivna zrelost i životne okolnosti volontera (neozženjen ili oženjen, s djecom ili bez njih), broj volontera u pojedinoj zajednici, uz prisutnost ili bez prisutnosti salezijanaca (ili drugih članova Salezijanske obitelji) itd.

[75] Način uključivanja volontera u salezijansku zajednicu ne može se prepustiti slučaju, nego prije početka služenja volontarijata treba biti predmetom prikladnog i pozornog razmišljanja i dijaloga između zajednice ili organizacije koja ga šalje i zajednice koja ga prihvaća. To zahtijeva odgovarajuću pripremu zajednice za prihvaćanje volontera, pojašnjavanje uloge volontera u odgojno-pastoralnom projektu, definiranje nekih točnih i konkretnih pravila koja uređuju međusobne odnose, imajući na umu različitost poziva volontera i redovnika. Uputno je jasno odrediti ta pravila s uvjetima, pravima i dužnostima, u pisanom ugovoru između provincije ili organizacije volontarijata koja šalje volontera te provincije koja ga prima, u dogovoru sa zajednicom u koju će biti uključen.

[76] Koji god bio model uključivanja i suradnje volontera u zajednici, valja poštivati i održati identitet, povezanost i integritet salezijanske zajednice kao redovničke zajednice te laičko stanje neposvećene osobe volontera.

5.3. Uloga zajednice koja šalje

[77] Salezijanska zajednica, bilo lokalna bilo provincijalna, i organizacije koje

promiču salezijanski volontarijat skrbe za postupno uključivanje volontera u svako-dnevnicu salezijanske zajednice i u salezijanske ustanove. To zahtijeva dobro organiziran formativni proces i česte kontakte sa salezijanskom zajednicom.

5.4. *Uloga salezijanske zajednice koja prihvaća*

[78] Salezijanska zajednica prima volontera otvorena i zahvalna srca, pomaže njegovo uključivanje u odgojno-pastoralni projekt odgojno-pastoralne zajednice, poštiva njegov laički identitet te koristi njegove značajke i iskustvo za odgojni i apostolski rad, nudeći mu prostore sudjelovanja i odgovornosti.

Zajednica je odgovorna za formaciju i praćenje volontera te ustanovljuje bitna pravila za uređivanje njegovoga zajedničarskog života i njegove apostolske uloge.²⁵ Nastoji prenositi bogatstvo salezijanske duhovnosti i stil poslanja mladima, posebice svjedočenjem. Ne zanemaruje mogućnost da mu predstavi konkretnu ponudu poziva i pristupanja jednoj od skupina Salezijanske obitelji.

Opredjeljenje za posvećeni život zahtijeva od salezijanaca da aktivno izgrađuju zajedništvo i korjenito svjedoče nasljedovanje evanđelja, u dijalogu koji može zamijeniti odgojnu kakvoću iskustva volontarijata.

5.5. *Neki uvjeti za dobar odnos između volontera i zajednice*

[79] Kako bi se uspostavio dobar odnos bratstva, sudioništva i suradnje između volontera i zajednice, važno je:

- *Obostrano poznavanje*, sposobnost prihvaćanja i otvaranja za sudioništvo u poslanju. Volonterovoj ponudi nesebičnog služenja odgovara velikodušnost prihvaćanja zajednice koja nudi informacije i obostranu komunikaciju, re-

dovite trenutke suživota i sudioništva u vjeri.

- *Priznavanje i prihvaćanje različitosti* volontera (dob, životno opredjeljenje, zemlja podrijetla...) i različitosti salezijanske zajednice i odgojno-pastoralne zajednice.
- *Sudioništvo* salezijanske zajednice i odgojno-pastoralne zajednice *u projektu* volontarijata te volontera u salezijanskom odgojno-pastoralnom projektu. To zahtijeva priznavanje uloge laika u odgojno-pastoralnoj zajednici, jasnoću u određivanju odgovornosti i zadataka volontera, povremene susrete oko programiranja i vrednovanja zajedno sa salezijanskom zajednicom i s odgojno-pastoralnom zajednicom.
- *Odgojni pristup don Boscovih salezijanaca* u ophođenju s volonterima: priznavanje osobnog poziva svakog volontera, svijest o njegovu hodu ljudskog i religioznog sazrijevanja, skrb za njegovu formaciju i za njegovo usvajanje salezijanske pedagogije i duhovnosti, raspoloživost don Boscova salezijanca kao onoga tko je odgovoran i tko prati volontere...
- Spremnost za obostranu suradnju radi poticanja i promicanja rasta *lokalnog volontarijata*.
- Veći i bogatiji *odnos među don Boscovim salezijancima, Kćerima Marije Pomoćnice i ostalim skupinama Salezijanske obitelji*, što omogućuje obogaćivanje ophođenja s volonterima.

5.6. *Prihvaćanje volontera drugih religija i vjeroispovijesti te volontera koji su u religioznom traženju*

[80] Salezijanska zajednica koja prihvaća volontere koji su kršćani ali ne prakticiraju vjeru, osobe u religioznom traženju ili pripadnici drugih religija, treba:

²⁵ Usp. 24. opći sabor, 124.

- živjeti i očitovati vjernost vlastitoj karizmi i cjelovitost salezijanskog odgojnog prijedloga
- poticati dijalog o životu pomoću prihvaćanja punog poštivanja i iskrenog sudionništva u ljudskim i laičkim vrednotama koje postoje u preventivnom sustavu
- njegovati dijalog u djelovanju, angažirano opredjeljenje za odgoj, ljudski razvoj, pravdu i mir
- poticati dijalog o religioznom iskustvu, što uključuje i sudjelovanje u molitvenim iskustvima i traženju Boga.²⁶

Šesto poglavlje FORMACIJA VOLONTERA

[81] Salezijanski volontarijat je istinska životna škola a ujedno i plod dugog i metodičkog formativnog procesa. Sličan je cvjetanju dugo i metodički njegovane biljke. Njegovo sjeme se sadi i uzgaja u pastoralu mladih, a dalje se razvija u procesu specifične formacije prije i za vrijeme iskustva volontarijata. Njegovo ozbiljno prihvaćanje prema tome uključuje ozbiljnu formaciju u salezijanskom okruženju i u raznim salezijanskim odgojnim iskustvima pomoću motivacija i prijedloga koji otvaraju za:

- društvenu dimenziju djelatne kršćanske ljubavi
- duhovnost nesebičnog i odgovornog služenja
- odvažno povjerenje u mlade koje ih zna usmjeriti prema onome tko traži solidarnost i pomoć
- udruživanje u skupine kao pomoć na formativnom putu
- organizirani kontakt s onima koji su već velikodušno prihvatili volontarijat.

S tim temeljnim stavovima započinje formativni put svakog volontarijata, koji se zatim razvija na specifičan način u skladu s raznim vrstama volontarijata.

6.1. Ciljevi

[82] U salezijanskom volontarijatu formacija treba osposobiti volontera za učinkovito djelovanje na području odgoja i evangelizacije mladih, posebice najsiromašnijih, doprinoseći preoblikovanju društva sukladno don Boscovu duhu i poslanju.²⁷

Da bi postigao taj opći cilj, salezijanski volonter nastoji postati svjedok vrednota Božjega kraljevstva, te njihov vodič, promicatelj i odgajatelj.

[83] Kako bi mogao svjedočiti, volonter treba BITI, razvijajući pozitivne stavove, a to su:

- osobna postojanost, tako da postane odgojno uporište mladima
- potpuno darivanje vlastitog života i stručnosti, poticano dubokim motivima koje osobno živi i dijeli s drugima
- kritička svijest, zajedno sa sposobnošću za dijalog i razlučivanje
- sposobnost da cijeni druge kulture i načine mišljenja te da s njima uspostavlja dijalog, s njima živi i radi
- odgojna svijest i osjetljivost kako bi razumio mlade i znao im pristupiti, posebice kad su posrijedi najsiromašniji
- otvorenost prema vjeri i želja da je produbi i svjedoči.

[84] Kako bi mogao usmjeravati, treba ZNATI te stoga treba usvojiti društveno-kulturne, kršćanske, religiozne i salezijanske sadržaje, posebice s obzirom na:

- društveni sustav u kojemu djeluje, s njegovim dobrim i lošim obilježjima, problemima itd.
- iščekivanja i specifične potrebe mjesta
- jezik i kulturu u kojoj će djelovati
- propise koji uređuju njegov odnos s organizacijom u koju je uključen.

²⁶ Usp. 24. opći sabor, 183-184.

²⁷ Usp. 24. opći sabor, 138-143.

[85] Radi promicanja treba ZNATI ČINITI, usvojivši sposobnosti koje su nužne kako bi mogao:

- djelovati kompetentno i stručno osposobljen
- upotrebljavati najprikladnija »sredstva« za pristup i uključivanje u probleme i situacije mladih i puka
- djelovati s drugima sukladno situaciji.

[86] Da bi mogao odgajati, mora ZNATI ANIMIRATI, a za to treba imati pedagoško-pastoralnu kompetenciju pomoću koje će:

- prihvaćati mlade te biti s njima i s njima voditi dijalog
- poticati procese razvoja samoga sebe, razvijajući i osnažujući mogućnosti pojedinaca za širenje sposobnosti djelovanja u vlastitom okruženju pomoću svjesnijeg izbora
- privlačiti suradnike i raditi s njima u ekipi
- poznavati načela i tehnike animiranja skupine i zajednice.

6.2. Sadržaji

[87] Sadržaji formativnog procesa mogu biti raspoređeni na pet područja:

- *Područje razvoja motivacije*, na kojemu se produbljuje vlastiti ljudski i kršćanski odnosno religiozni identitet u svrhu kvalificiranog djelovanja odgajatelja te se razvijaju temeljni sadržaji evangelizacije i odgoja u vjeri.
- *Područje poznavanja salezijanstva i salezijanske formacije*, na kojemu se nastoji ponuditi dostatno poznavanje Salezijanske družbe, Salezijanske obitelji i onoga što salezijanci rade; na kojemu se uvodi u don Boscov odgojno-pastoralni sustav i u način organiziranja salezijanske kuće/ustanove.
- *Područje tehničkih kompetencija*, koje se odnosi na poznavanje tipologija

službe ili djelatnosti koju se vrši i kompetencije u vezi s tim; na administrativne, pravne i ekonomske vidove koji su potrebni ovisno o području djelovanja; na kompetencije za projektiranje i procjenu programa itd.

- *Područje komunikacijskih kompetencija i relacijskih sposobnosti*, na kojemu se odvija formacija za komunikaciju, poznavanje lokalnog jezika i kulture, upravljanje međusobnim sukobima, način rada skupine te za sposobnost uočavanja vlastitih potreba (skupine i organizacije). Na strogo organizacijskom planu u to se područje ubrajaju i sposobnosti i kompetencije (znati činiti i znati biti) za upravljanje unutarnjim ljudskim resursima.
- *Područje sposobnosti za djelovanje na socijalnom području*, na kojemu se nalaze formativni sadržaji koji se odnose na identitet i promicanje volontarijata, na usvajanje sposobnosti uočavanja potreba zajednice i korisnika, na sposobnost za sučeljavanje i suradnju s drugim osobama u zajednici, s drugim organizacijama volontarijata i s drugim tijelima, udrugama i društvenim ustanovama koje djeluju u istom mjestu. Na tom području važno je ponuditi mladim volonterima tečajeve interkulturalnog odgoja i odgoja za otvorenost svjetskim obzorima tako da mogu postati istinski djelatnici odgoja za razvoj u domovini ili u inozemstvu, promicatelji kulture mira i međunarodne solidarnosti, i po završetku svoje službe volontarijata.

6.3. Metodološka mjerila

[88] U procesu formacije salezijanskih volontera vodi se računa o sljedećim mjerilima:

- Njegovo *trajanje i sadržaji* ovise o vrsti volontarijata i o njegovu trajanju: pro-

vincije i organizacije koje prihvaćaju i pripremaju volontere moraju ih prilagoditi svojoj situaciji i angažmanu koji će morati prihvatiti.

- Odvija se kao *postupni proces* osobnog rasta, pomoću konkretnog organiziranog puta koji se sastoji od trenutaka razmišljanja, praktičnih iskustava i provjera, što volonteru omogućuje da postane osobno odgovoran za vlastitu formaciju i da se odupre napasti prebrzog odvijanja formativnog procesa.
- Ostvaruje se u *redovitom životu* obitelji, zajednice, skupine. To će pomoći da se izbjegne opasnost od komuniciranja jedino teoretskih sadržaja ili »onoga što treba učiniti« i da se osigura produblji- vanje osobne motivacije koja vodi svakodnevna opredjeljenja.
- Olakšava *inkulturaciju* volontera u okruženju u koje će biti upućen, pomoću poznavanja života, jezika, resursa i stvarnih problema koje će pronaći i pomoću njegovog *otvaranja drugim kulturama*; to posebice vrijedi za međunarodni volontarijat.
- Produbljuje *vjeru* volontera i usmjerava ga prema kršćanskom *izboru poziva* u laičkom životu, u ministerijalnom služenju ili u posvećenom životu, posebno skrbeći za prijedlog poziva u Salezijanskoj obitelji.²⁸
- Osigurava sustavno *osobno praćenje* koje omogućuje duboko poznavanje volontera i njegove motivacije, koje mu pomaže da usvoji formativne prijedloge ne ograničavajući se na kolektivne tečajeve, na susrete skupina ili na pisane izvještaje.
- Upućuje u *cjeloživotnu formaciju* koja razvija postojanost u stavovima darivanja i rasta u vlastitom opredjeljenju za određeni poziv, izbjegavajući da volontarijat postane »zagrada« u životu.

[89] *Kao što je već spomenuto,*²⁹ *za one koji dolaze iz okruženja izvan Pokreta salezijanske mladeži, bilo bi potrebno postupno uključivanje u salezijansku stvarnost, kroz sudjelovanje u projektu salezijanske zajednice tijekom određenog vremena prije nego ih se pošalje kao volontere.*

6.4. Formativni resursi

[90] Među resursima koji su na raspolaganju za formaciju volontera, posebice su važni:

- *Organizirani formativni procesi*, koji volonterima pomažu da postupno i u skladu s vlastitim ritmom i mogućnošću postignu jasno određene formativne ciljeve; za to se priređuju tečajevi, duhovne obnove, studijski dani, susreti, kratkotrajna praktična iskustva.
- *Osobno, duhovno i stručno praćenje*, koje volonteru pomaže u procesu njegovoga osobnog dozrijevanja i dozrijevanja poziva, u njegovom uključivanju u izabrani projekt i u vrednovanju rezultata.

[91] *Skupina*

Skupina kojoj volonter pripada obično mu nudi:

- trenutke prijateljskog susreta za razmjenu osjećaja, projekata, radosti, slavlja, raznih aktivnosti
- trenutke posvećene formaciji pomoću konferencija, razmišljanja, liturgijskih slavlja, duhovnih obnova itd.
- prigode za vršenje uloge lidera i za razne oblike suradnje
- mogućnost za sudjelovanje u konkretnim oblicima služenja radi promicanja čovjeka i evangelizacije
- misijsko animiranje

²⁸ Usp. 24. opći sabor, 124, 141.

²⁹ Usp. u prethodnom tekstu 3.1. [41].

- kratkotrajna iskustva u siromašnim zemljama, radne kampove u provinciji ili domovini, angažirane praznike...

[92] • *Salezijanska zajednica*

Volonter se formira u interakciji sa salezijanskom zajednicom. U njoj, u kontaktu s don Boscovom praksom, uči biti velikodušan i ljubiti Boga i mlade »oratorijanskim srcem«.

Lokalna zajednica koja šalje:

- potiče kandidata na solidarnost, nesebičnost, odgovornost
- podržava volontera tijekom njegovog služenja
- jamči dostatnu pripravu kandidata za služenje i zajedničarski život
- pomaže mu da se, po povratku, ponovno uključi u život u domovini.

Lokalna zajednica koja prihvata:

- promiče uključivanje volontera u vlastiti projekt
- podržava ga u njegovom služenju
- uključuje ga u odgojnu zajednicu i u područje na kojemu djeluje
- prati ga u njegovom formativnom procesu na kulturalnoj, pedagoškoj i duhovnoj razini.

Provincijalna zajednica, kao ona koja je prva odgovorna za misijsko poslanje na određenom području, uključuje volontera u vlastiti odgojno-pastoralni projekt, predviđajući formativni proces i jamčeći formatore i pratitelje.

[93] • *Organizacije volontarijata*

Salezijanske organizacije volontarijata prihvaćaju odgovornost za formaciju i osposobljavanje svojih volontera, jamče im informacije i resurse koji su im potrebni za ostvarivanje njihovoga služenja te promiču suradnju s drugim tijelima volontarijata, posebice crkvenima i salezijanskima, koja na raznim razinama podržavaju djelovanje volontera.

6.5. *Glavne etape formacije za volontarijat*

[94] U kronološkom smislu mogu se razlikovati razne etape u formaciji pojedinog volontera:

- formacija sukladno situaciji volontera i vrsti volontarijata za koji se opredijelio
- neposredna priprava za slanje koju je prikladno zaključiti zajedničkim liturgijskim slavljem
- formacija za vrijeme službe koju animira zajednica u koju volonter dolazi
- vrednovanje iskustva po povratku
- ponovno uključivanje volontera u njegovo vlastito okruženje.

Sedmo poglavlje ANIMIRANJE SALEZIJANSKOG VOLONTARIJATA

[95] Volontarijat danas postoji u životu i dokumentima mnogih provincija. Prijedlog volontarijata je konkretan način ostvarivanja onoga što je rečeno u Konstitucijama don Boscovih salezijanaca: »... zalažemo se da u mladima budimo uvjerenje i osjećaj za istinske vrednote koje će ih usmjeriti prema dijalogu i služenju«. ³⁰

Volontarijat je prema tome odgojni prijedlog koji privlači mlade usmjeravajući ih na iskustveno doživljavanje i sazrijevanje vlastite sposobnosti za darivanje i upućujući ih prema razlučivanju i opredjeljenju za određeno zvanje. Stoga je pastoral mladih, zajedno sa strukturama misijskog animiranja, prvi odgovoran za to da u svom odgojno-pastoralnom prijedlogu razvija vrednote volontarijata i da među adolescentima i mladima promiče djela volonter-skog služenja. To je prva i temeljna razina animiranja.

[96] Važno je također u provincijama potaknuti stvaranje volonterskih skupina

³⁰ Konstitucije SDB 32.

i organizacija koje promiču konkretne prijedloge volontarijata. Stoga 24. opći sabor traži da svaka provincija »pripremi i praktično ostvaruje provincijalni plan koji, prema smjernicama dokumenta 'Volontarijat i salezijansko poslanje', sadrži detaljan prijedlog koji valja uključiti u odgojno-pastoralni projekt, bilo za pripravu volontera, bilo za praćenje tijekom njihovoga služenja, bilo za prihvati i vrednovanje po njihovom povratku«³¹.

U svjetlu iskustva ovih godina i radi usmjeravanja provincija u promicanju salezijanskog volontarijata, nudimo neke načine animiranja i upravljanja koji zahtijevaju dobro usklađivanje i blisku suradnju između pastora mladih, misijskog animiranja i salezijanskih organizacija volontarijata pojedine provincije ili skupine provincija.

7.1. Na lokalnoj razini

[97] Lokalna salezijanska zajednica prva je odgovorna za salezijansko poslanje na pojedinom području, a prema tome i za salezijanski volontarijat koji se ondje ostvaruje.

Stoga *lokalna zajednica* treba:

- poznavati i podržavati narav, identitet i metodologiju salezijanskog volontarijata
- razraditi projekt prihvaćenog volontarijata i osigurati njegov kontinuitet
- biti otvorena za primanje onih koji žele iskustveno živjeti volontarijat bilo u domovini bilo u inozemstvu, stvarajući okruženje u kojemu mogu živjeti i iskustveno doživjeti salezijanski duh i sudjelovati u zajedničarskom poslanju
- surađivati u formaciji, praćenju i duhovnom animiranju volontera vlastite ustanove, ne zanemarujući mogućnost da konkretno predloži pristup jednoj od skupina Salezijanske obitelji
- pratiti volontere koji se vraćaju iz inozemstva, uz bratsko prihvaćanje, ali i

uz konkretnu pomoć u njihovom ponovnom uključivanju u posao te u društvenu i crkvenu zajednicu

- podržavati onoga tko je na lokalnoj razini odgovoran za volontarijat te sve pothvate koji smjeraju prema proširivanju odgojnih prostora u koje se volonteri mogu suodgovorno uključiti.³²

[98] *Ravnatelj*, kao animator zajednice, pozvan je poticati povjerenike za pastoral mladih da promiču vrednote volontarijata i da uključuju salezijansku i odgojno-pastoralnu zajednicu u poznavanje i prihvaćanje volontera.

[99] *Lokalni povjerenik za volontarijat*: dobro je odrediti određenog brata da na lokalnoj razini bude odgovoran za volontarijat. On, blisko surađujući s lokalnim povjerenikom za pastoral mladih, razvija sljedeće aktivnosti:³³

• *Promiče volontarijat*:

- u zajedništvu s ravnateljem, obavještava salezijansku i odgojno-pastoralnu zajednicu kako bi ih sve više uključio
- budi osjetljivost javnog mnijenja, pomoću raspoloživih oblika društvene komunikacije, za prostore koji se nude za volontarijat
- surađuje sa salezijanskom organizacijom volontarijata u provinciji ili u regiji, radi promicanja volontarijata i radi skrbi za one koji djeluju na tom području
- u zajedništvu s drugim odgojnim ustanovama u svim mladenačkim okruženjima širi poznavanje volontarijata te kod mladih potiče zanimanje za njega.

• *Promiče zajedničarsko iskustvo volontera*:

- njeguje iskustveni doživljaj salezijanskog obiteljskog duha među njima, s don Boscovim salezijancima i s drugim

³¹ 24. opći sabor, 126.

³² Usp. 24. opći sabor, 124.

³³ Usp. *isto*.

suradnicima, svakodnevno odgajajući za prihvaćanje osoba, za zajednički rad, za komunikaciju života i za sudioništvo u vjeri

- promiče prostore i vremena suradnje i suodgovornosti u odgojno-pastoralnoj zajednici, na razne načine ovisno o vrsti volontarijata.
- *Skrbi za formaciju kandidata za volontarijat:*
 - gaji osobne kontakte s kandidatima za volontarijat te posebice osigurava njihovo praćenje
 - pomaže volonteru da u njemu sazrijeva osobno opredjeljenje za životni poziv laika angažiranog u Crkvi i u Salezijanskoj obitelji ili u redovničkom i svećeničkom životu
 - surađuje u izboru kandidata i u njihovoj formaciji, zajedno s organizacijom volontarijata i povjerenikom na provincijalnoj razini
 - održava veze s obiteljima kandidata.
- *Podržava mlade koji se vraćaju s iskustvom volontarijata:*
 - prihvaća ih i bratski slijedi na putu ponovnog uključivanja u redoviti život
 - pomaže im da kritički ponovno razmotre doživljeno iskustvo
 - promiče njihovo ponovno uključivanje u skupine, udruge i zajednice koje žive vrednote volontarijata
 - predlaže im sudjelovanje u širenju salezijanskog volontarijata i u formiranju i animiranju drugih volontera.³⁴

7.2. Na provincijalnoj razini

[100] *Provincijal je, zajedno s provincijalnim vijećem, prvi odgovoran za pastoral mladih i za misijsko animiranje u provinciji, pa prema tome i za salezijanski volontarijat.*

Vođena provincijalom, svaka provincija konkretno odabire salezijanski volontarijat pomoću provincijalnoga plana uklju-

čenog u provincijalni odgojno-pastoralni projekt; pomaže braći i zajednicama da prepoznaju važnost volontarijata za salezijansko poslanje; osigurava kontinuitet projekata volontarijata.³⁵

Provincijal sa svojim vijećem:

- proučava i odobrava konkretne projekte volontarijata, skrbeći za njihovo uključivanje u provincijalni odgojno-pastoralni projekt
- jamči raspoloživost don Boscovih salezijanaca koji su povjerenici za volontarijat i nužnu ekonomsku podršku
- razmišlja o iskustvima volontarijata koji postoje u provinciji i preispituje njihovu pastoralnu djelotvornost.

[101] Animiranje i koordinacija salezijanskog volontarijata na provincijalnoj razini zadani su *provincijalnom povjereniku za salezijanski volontarijat*, kojemu pomaže skupina stručnjaka ili savjetnika; taj povjerenik je dio provincijalne ekipe za pastoral mladih. Među njegovim ulogama spominjemo sljedeće:

• *Promiče volontarijat:*

- kod don Boscovih salezijanaca i zajednicâ budi svijest o vrijednosti volontarijata te ih motivira na važnost i narav salezijanskog volontarijata
- promiče pozitivne kontakte volontera sa salezijanskim zajednicama, kao i poznavanje i sudioništvo u projektima volontarijata raznih skupina i organizacija koje postoje u provinciji
- promiče prijedlog salezijanskog volontarijata u odgojno-pastoralnim zajednicama i u skupinama i udrugama Pokreta salezijanske mladeži; posebno vrijedno područje za to su oratoriji – omladinski centri i socijalne ustanove

³⁴ Usp. *isto.*

³⁵ Usp. 24. opći sabor, 126.

- podržava komunikaciju i suradnju s građanskim i crkvenim ustanovama volontarijata.
- **Skrbi za formaciju volontera:**
 - razvija provincijalni plan formacije za volontarijat
 - prati proces izbora i pripreme volontera
 - njeguje izravan i osoban odnos s volonterima
 - usmjeruje uključivanje volontera u konkretan projekt, vodeći računa o priprevi, kvalifikaciji i razini zrelosti kandidata te o potrebama mjesta i o mogućnostima zajednice da prihvati volontere
 - prati volontere kad započnu svoje služenje slijedeći ih i, ako je moguće, posjećujući ih, te skrbi za sklapanje ugovora između volontera i zajednica koje ih prihvaćaju.
- **Koordinira volontarijat na provincijalnoj razini:**
 - animira lokalne povjerenike za volontarijat i koordinira njihov rad
 - uporišna je točka i osoba koja povezuje volontere i njihove organizacije
 - povremeno posjećuje zajednice koje primaju volontere
 - osigurava široku i jasnu komunikaciju između provincije/organizacije koja šalje i provincije/zajednice koja prima
 - skrbi za stalno i usklađeno obavljanje s ekipom pastora mladih, delegata za Salezijansku obitelj, delegata za misije te provincijala i njegovog vijeća
 - brine za ažuriranje arhiva kandidata, volontera i onih koji su se vratili iz volontarijata.
- * **Podržava one koji se vraćaju iz volontarijata:**
 - podržava odnose s njima i pomaže im da se, ako to žele, odabirom poziva uključe u društvo i u Crkvu, posebice u Salezijansku obitelj
- pomaže im da kritički promisle o doživljenom iskustvu te da planiraju svoj budući život u svjetlu novih kvaliteta koje su pronašli u sebi i u okruženju koje ih iznova prihvaća
- pomaže uključivanju onih koji se vraćaju u ekipe, kako bi podržali iskustvo volontarijata, surađivali u formaciji mladih volontera, širili kulturu volontarijata
- promiče kontakte sa zajednicom u kojoj je volonter vršio svoju službu, kako bi se osigurao kontinuitet iskustva.³⁶

7.3. Na provincijalnoj i nacionalnoj razini te na razini »salezijanske regije«

[102] Provincijalni povjerenici iste provincije ili skupine provincija neka se dogovore o planu ujedinjujući mjerila, surađujući u formaciji volontera, razmjenjujući informacije i pomagala, napredujući zajedno u razmišljanju. Neka stvore mrežu i banku podataka, bilo volontera bilo područja ili mjesta koja traže prisutnost volontera.

7.4. Na svjetskoj razini

[103] Promicanje i animiranje volontarijata na razini Družbe je *odgovornost koju međusobno dijele* Ured za pastoral mladih i Ured za misije.

Na razini Vrhovne uprave Družbe određuje se osoba za koordiniranje svakog oblika volontarijata. Taj povjerenik vrši svoj zadatak povezan sa savjetnicima za pastoral mladih i misije. On posebice:

- slijedi razvoj salezijanskog volontarijata u njegovim različitim oblicima
- animira razmišljanje o volontarijatu i proučavanje volontarijata
- koordinira razne djelatnosti i organizacije koje postoje u provinciji i regiji, posebice salezijanske nevladine organizacije koje promiču volontarijat

³⁶ Usp. 24. opći sabor, 126.

- posebice skrbi za kakvoću prijedloga formacije volontera
- promiče stvaranje banke podataka Družbe, bilo volontera bilo mjesta za volon-tiranje
- posebno pozorno promiče specifični vo-lontarijat *ad gentes*
- traži ekonomsku potporu za promica-nje volontarijata, pomoću odgovara-jućih projekata.

7.5. Salezijanske nevladine ustanove volontarijata

[104] Među raznim vrstama organiza-cija salezijanskog volontarijata, postoje sa-lezijanske nevladine organizacije koje pro-miču salezijanski volontarijat u društvenom, međunarodnom i misijskom kontekstu.

To su neprofitne udruge koje su prizna-te u građanskom društvu. Promiču društve-nu pravdu, jednakost, razvoj i poštivanje ljudskih prava. Nisu institucionalno pove-zane s vladama i njihovom politikom. Dje-luju stručno na vlastitom području i na-stoje, pomoću odgovarajućih projekata, pravovremeno i djelotvorno odgovoriti na prijeko potrebe društva.

Salezijanske nevladine organizacije, u okviru Družbe i Salezijanske obitelji, pro-miču i podržavaju:

- odgoj za svjetsku razinu, za solidarnost i za suradnju među narodima
- pothvate buđenja osjetljivosti za društve-nu pravdu, jednakost, razvoj i promica-nje ljudskih prava, u suradnji s drugim udrugama tog područja
- programiranje, financiranje i ostvariva-nje projekata odgoja te ljudskog i društve-nog razvoja mladih i siromašnih, pose-bice mladih potisnutih na rub društva u zemljama u razvoju
- izbor, formiranje, slanje i praćenje vo-lontera.

Poželjno je da salezijanske nevladine organizacije u nastojanju da ostvare te ci-ljeve budu međusobno blisko povezane te razmjenjuju projekte i surađuju u promica-nju, formaciji i podržavanju skupina i pro-jekata volontera u provincijama i regijama.

[105] *Te nevladine salezijanske organi-zacije pozvane su:*

- surađivati s provincijalnim povjereni-cima za pastoral mladih i za misije u odgoju za duh volontarijata i u pro-micanju provincijalnog i nacionalnog volontarijata
- promicati izbor, formaciju i praćenje vo-lontera, posebice onih koji djeluju u me-đunarodnom i misijskom volontarijatu
- osigurati volonterima koji djeluju u pro-jektima međunarodnog volontarijata pravedne pravne, ekonomske i radne uvjete u skladu sa životnim okolnosti-ma i staležom
- s provincijama i zajednicama koje pri-maju volontere sklopiti ugovor koji ure-đuje propise, uvjete, prava i dužnosti volontera, organizacije koja ih šalje te provincije i zajednice koja ih prima
- olakšavati veću komunikaciju i pove-zanost među njima i s drugim provin-cijalnim organizacijama salezijanskog volontarijata, promičući razmjenu in-formacija, formativnih materijala, pro-grama itd.

ZAKLJUČAK

[106] Posvećujući posebnu pozornost volontarijatu u Crkvi i Družbi, prepozna-jemo u njemu »znak vremena« koji valja promatrati s povjerenjem. Prihvaćamo ga kao poticaj vjernosti don Boscu koji je uvi-jek visoko vrednovao laike volontere u slu-ženju mladima. Zalažemo se u ostvariva-nju projekta volontarijata koji je 24. opći sabor toplo preporučio kao snažan znak

suradnje salezijanaca i laika u ostvarenju salezijanskog poslanja. Prihvaćamo njegov izazov dok se prisjećamo majke Margarete koja je, uz don Bosca u Oratoriju u Valdoccu, prva vršila istinski volontarijat, kao i tolikih mladića koji su, poput Dominika Savija, živjeli vrednote i duh salezijanskog volontarijata.

Riječi Ivana Pavla Drugoga u povodu Međunarodne godine volontarijata predstavljaju svečanu potvrdu našega puta:

[107] *»Po djelatnosti koju vrši, volontarijat pokazuje da čovjek potpuno ostvaruje samoga sebe jedino ako ljubi i ako se dariva drugima.*

Pomoću ljubavi prema Bogu i prema braći, kršćanstvo pokreće svu svoju osloboditeljsku i spasenjsku moć. Djelotvorna kršćanska ljubav najrječitiji je oblik evangelizacije jer, odgovarajući na tjelesne potrebe, ljudima objavljuje ljubav Boga, koji je providonosan i otac te uvijek skrbi za svakoga. [...] Pomoću volontarijata, kršćanin postaje svjedok te božanske djelotvorne ljubavi; naviješta je i

čini opipljivom pomoću odvažnih i proročkih pothvata. [...]

Bilo da je riječ o mikroprojektima ili o velikim ostvarenjima, volontarijat je pozvan u svakom slučaju biti škola života, posebice za mlade, doprinoseći njihovu odgoju za kulturu solidarnosti i prihvaćanja, koja je otvorena za besplatno sebedarje.

Koliki volonteri, hrabro se zalažući za bližnjega, otkrivaju vjeru u Krista koji traži da mu se služi u siromasima i govori srcu onoga tko im služi. Takva osoba doživljava radost nekoristoljubive ljubavi, ljubavi koja je izvor istinske sreće.

Draga braćo i sestre, vi koji tvorite tu 'vojsku' mira koja je proširena do svakog kutka zemlje, vi ste znak nade za naše vrijeme. Ondje gdje se pojavljuju nevolje i patnje, oplodite neočekivane resurse darivanja, dobrote, pa i heroizma, koji se nalaze u srcu čovjeka.»³⁷

³⁷ IVAN PAVAO DRUGI, *Poruka u povodu Međunarodne godine volontarijata* (5. prosinca 2001), br. 2-3.